

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ТОВСТОПЛІВКОВИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ СЕНСОРІВ ТА ГІБРИДНИХ ІНТЕГРАЛЬНИХ СХЕМ НА БАЗІ НАНОКОМПОЗИТІВ "СКЛО - $Pb_2Ru_2O_6$, Ag, Pd"

Лепіх Я.І., Лавренова Т.І., Бугайова Т.М., Ленков С.В.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, вул. Дворянська 2,
м. Одеса, 65082, Україна, E-mail: ndl_levikh@onu.edu.ua

Функціональну основу резистивних паст, які широко використовуються в товстоплівковій технології та сенсорній електроніці складають, як правило, оксидні з'єднання рутенію, срібла і паладію. В якості скляного зв'язуючого до складу паст входять свинцево-боро-силікатні стекла [1, 2]. Ці стекла мають високу температуру початку розм'якшення $\sim 580 - 700^\circ \text{C}$, що підвищує температуру відпалу резистивних паст до $800 - 900^\circ \text{C}$ і витрати на виготовлення товстоплівкових елементів. Крім того, ці елементи мають низьку відтворюваність електрофізичних параметрів.

Нами розроблено функціональний резистивний матеріал на базі наноконкомпозиту "скло- $Pb_2Ru_2O_6$, Ag, Pd", який може бути використаний при виготовленні сенсорів, товстоплівкових елементів інтегральних схем, люмінесцентних панелей, нагрівачів копіювальної техніки, лазерних принтерів тощо. Комплекс електрофізичних властивостей резистивних елементів значною мірою обумовлений властивостями і складом скляного зв'язуючого. У якості скляного зв'язуючого резистивного матеріалу розроблено скло на основі оксиду вісмуту з легуючими домішками (SiO_2 , CdO, ZnO, MgO, B_2O_3), який надає можливість отримувати більш легкоплавкі стекла. Зменшення температури початку розм'якшення скла до $400 - 430^\circ \text{C}$ дозволяє знизити температуру відпалювання резистивних матеріалів на $100 - 150^\circ \text{C}$, що значно спрощує технологію і зменшує витрати на їх виготовлення. Особливістю і достоїнством скла у складі даного резистивного матеріалу є відсутність токсичних сполук свинцю.

При виготовленні резистивних елементів (відпалюванні) стекла кристалізуються з утворенням кристалічної фази $\alpha-SiO_2$. Оскільки $\alpha - SiO_2$ має температуру плавлення понад 1500°C , а відпалювання композитів відбувається при температурі $800 - 900^\circ \text{C}$, вона не оплавляється, що призводить до розупорядкування загальної структури провідних ланцюгів та їх випадкових розривів в тілі півки. Наявність кристалічної фази $\alpha - SiO_2$ збільшує питомий поверхневий опір товстоплівкових елементів на 10% та зумовлює шорсткість поверхні.

В матеріалі концентрація SiO_2 знижена приблизно у 4 рази, що зменшує вплив $\alpha - SiO_2$ на електрофізичні властивості елементів: призводить до підвищення відтворюваності опору і до зменшення шорсткості їх поверхні.

Матеріал дозволяє одержувати товстоплівкові елементи з питомим поверхневим опором $0,10-10 \text{ Ом/см}^2$.

Література

1. Недорезов В. Г., Подшибякин С. В., Юрков Н. К. // Технические науки. Электроника, измерительная и радиотехника – 2010. - № 4 (16). – С. 133.
2. Панов Л.И., Сидоренко Р.Г. Опыт совершенствования толстопленочной технологии // Технология и конструирование в электронной аппаратуре. – 2002.- № 1. - С. 43-46.